

Biologische melkveehouderij in Noorwegen: Kleinschalig met sterke koeien

Noorwegen is een compleet ander land dan Nederland. Hoe is het om in zo'n land een biologisch melkveebedrijf te hebben? Waarin verschilt dat van een Nederlands bedrijf en kunnen Nederlandse boeren nog wat van hen leren? De themagroep Strategie van het Bedrijfsnetwerk Biologische Melkveehouderij organiseerde een tocht naar het belangrijkste veeteeltgebied van Noorwegen: het gebied rond Stavanger.

Biologisch Noorwegen

Van de tweeduizend bedrijven rond Stavanger zijn er zestien met een biologische bedrijfsvoering, ofwel 0,75 %. Totaal is in Noorwegen twee procent van de melkproductie biologisch. De overheid heeft als doel gesteld dat in 2015 vijftien procent van de productie biologisch moet zijn. Slechts 65% van alle biologische melk wordt verwerkt tot een biologische product. Dit komt doordat het niet rendeert om biologische melk apart op te halen in dunbevolkte streken. Voor de melkprijs maakt het niet uit. Ongeacht de afzet, krijgt iedereen tien eurocent bovenop de gangbare prijs. Ook boeren in omschakeling ont-

vangen de meerprijs. De Noorse consument is net als de Nederlandse erg geïnteresseerd in biologisch, maar kiest in de winkel toch voor gangbaar. In de winkel is biologische melk zo'n 25 procent duurder dan gangbare melk.

Gezonde koeien

Jos Elderink, melkveehouder uit De Lutte, is onder de indruk van de manier waarop de Noren met de gezondheid van de koeien omgaan. Zo dienen ze alleen antibiotica toe als de koeien koorts hebben. Bovendien mogen alleen dierenartsen deze middelen toepassen. Elderink heeft de indruk dat dit beleid goed uitpakt. De koeien hebben

Noorwegen in cijfers

Het gebied rond Stavanger verschilt nogal van Nederland. De bodem bestaat vooral uit rots. Gemiddeld valt aan de kust 1200 ml regen per jaar, meer landinwaarts loopt dit op tot wel 3000 ml. Ook de structuur van de landbouw verschilt enorm met die in Nederland. Een melkveebedrijf heeft zo'n 20 tot 25 koeien en 12 tot 15 hectare cultuurgrond. Hiervan is ongeveer 5 hectare niet ploegbaar vanwege de grote hoeveelheid stenen die erin liggen. Deze landbouwstructuur verandert omdat veel maatschappen ontstaan van vier tot vijf boeren die gezamenlijk 80 tot 100 koeien melken. Hiervoor bouwen ze nieuwe stallen met de modernste technieken, inclusief melkrobot. Eén of twee ondernemers doen het dagelijks werk op de boerderij en de rest zoekt elders een baan. De samenwerking is een gevolg van de regelgeving in het land. Noorwegen kent namelijk net als de EU, een systeem van melkquota, waarbij - anders dan in de EU - een maximum per bedrijf geldt. Een eenmansbedrijf mag niet meer dan 400.000 liter quotum hebben, een maatschap maximaal 750.000 liter.

gemiddeld een laag celgetal en lijken ook een betere weerstand te hebben. De koeien worden weliswaar niet oud maar dat heeft meer te maken met de hoge vleesprijs, waardoor de boeren hun koeien snel weg doen als er ook maar iets mankeert. "In Nederland zou het gebruik van antibiotica ook meer ontmoedigd moeten worden", vindt de melkveehouder. Met een goed management is antibiotica niet echt nodig. Zelf gebruikt hij al sinds 2003 geen antibiotica meer. Het eerste jaar gaf dat nog wel problemen, vooral met een hoog celgetal. Hij loste dat op door homeopathische middelen te proberen, melk van koeien met een verkeerd kwartier weg te laten lopen, langer droog te zetten en als het dan nog niet verbeterde de koe zelf weg te doen. "Je moet je eigen systeem opschonen en dan krijgen ze hun goede gezondheid in de genen. Dat zag je heel duidelijk in Noorwegen. Daar doen ze

het al tientallen jaren zo en de koeien hebben nauwelijks problemen." Ook op andere punten scoren de koeien goed. Zo hebben de koeien harde klauwen, doordat ze gewend zijn op harde rotsgrond te lopen. Dat ze maar drie maanden buiten lopen, het groeiseizoen is immers kort, maakt dan niet uit.

Levensduur koe niet belangrijk

Anne Koekoek zou wat graag de Noorse roodbont (NRF) inzetten in zijn eigen vee­stapel, in Harlingen. De koe staat bekend om zijn goede vruchtbaarheid, gezondheid en klauwen, afkalfgemak en bespiering. "Daar hebben ze al vijftig jaar op gefokt. Hier in Nederland is jarenlang alleen maar geselecteerd op productie, daar krijg je al die magere koetjes van die niet geschikt zijn voor het vlees. Ik zet al Zweedse stieren in en wil ook graag Noorse proberen." Eén aspect van de koeien weerhoudt hem

daarvan. Nergens kan hij vinden hoe de levensproductie van de moeder van een stier is geworden. Voor Koekoek essentiële informatie omdat hij zijn koeien lang wil aanhouden, liefst vijftien lactaties. Koekoek: "Wat heb je er nou aan als je de koe al na drie lactaties weg moet doen?" Geno, de Noorse KI-vereniging voor NRF, zou die informatie zo kunnen geven, want alle behandelingen worden geregistreerd, door de veearts nog wel. Bovendien werkt Geno samen met de melkcontrole. Maar dit soort informatie interesseert de Noren niet. De groep moest de inleider van Geno zelfs vertellen dat de codes bij de stieren in de lijst die ze liet zien, een Triple A-code was. Die bleek er alleen bij te staan voor de export.

Waarom hebben Noorse veehouders geen behoefte aan informatie over de levensproductie van de stiermoeder? Dat komt

doordat zij hun koeien vaak al na zo'n drie lactaties de deur uit doen. Dat kan uit vanwege de hoge vleesprijs. Koekoek blijft hopen op de informatie over de leeftijd van de moeders. "Geno exporteert steeds meer sperma, dus mogelijk dat ze in de toekomst wel de levensproductie van de stiermoeders gaan vermelden."

Gangbaar denken over onkruid-beheersing en bemesting

Noorse biologische melkveehouders hebben een erg gangbare achtergrond, viel Jeroen Konijn, uit Driehuizen, op. "Ze denken heel erg in opbrengst per hectare en soorten grassen die ze in het grasland willen hebben." Als voorbeeld noemt hij de aversie tegen zuring die sommige veehouders ten toon spreidden. Ze kwamen bij een boer die trots een kruiwagen vol liet zien die hij eruit had

gestoken. "Dat betekent dat hij zich vreselijk ergert aan de onkruiden in zijn weiland en er al zijn aandacht op richt. Mijn ervaring is dat het zich dan juist uitbreidt. Ik vind dat een reguliere manier van denken. Zuring geeft een slechte opbrengst, is rotzooi en je moet het opruimen. Als biologisch boer mag je niet spuiten, dus dan steek je het uit." Konijn kijkt op een andere manier aan tegen onkruiden. In zijn filosofie heeft elke plant een functie. Komt een bepaald onkruid veel voor, dan vraagt hij zich af wat die plant hem kan vertellen over de bodem. Zuring is bijvoorbeeld een indicator voor kalk in de bodem. Dat wil zeggen dat de kalk niet beschikbaar is. Mogelijk is de oorzaak dat de bodem te veel verdicht is. "Als je meer open staat voor dat soort dingen, kun je de oorzaak van de problemen herkennen", vindt Konijn. Diezelfde reguliere denkwijze

zag hij ook bij de bemesting. De Noorse veehouders praatten alleen over hoeveel mest ze toedienden, niet over de kwaliteit van de mest. Ze wilden vooral voldoende toedienen om de plant te voeden. Ze staan er nog niet bij stil dat de bodem wellicht belangrijker is. "Het was nieuw voor hen dat wij de mest laten rijpen omdat we juist de bodem willen voeden. Een goede bodem is immers een voorwaarde voor groei van de planten."

Eenvoudige energiewinning

"De natuur biedt zoveel mogelijkheden, dat is gewoon geweldig." Jan van Dorp uit Alphen aan den Rijn raakt niet uitgepraat over de manier waarop Jens Dominikus Nagell elektriciteit opwekt. De Noor, die vlakbij het plaatsje Haugesund boert, heeft het landschap mee: bergen geven bijzondere mogelijkheden. Nagell heeft een

750 meter lange pvc-buis aangelegd vanaf een stuwmeer hoog in de bergen naar een generator vlakbij zijn huis. Het water daalt 180 meter en er ontstaat een druk van 8 bar. Deze generator wekt per dag evenveel elektriciteit op als een Nederlands huishouden per jaar verbruikt. Een deel hiervan gaat naar zijn eigen bedrijf, drie nabijgelegen huizen en een eigen restaurant. De rest levert Nagell aan het elektriciteitsnet voor zes eurocent per kWh. Van Dorp: "En dat met vrijwel geen investeringskosten. Ook aan onderhoud hoeft de Noor bijna niets te doen: tweemaal per jaar langs

gaan met de oliespuit. Dat is alles. De eenvoud straalt ervan af." De Nederlandse melkveehouder kijkt er haast met afgunst naar. Zelf heeft hij fors geïnvesteerd in een co-vergistingsinstallatie. Die levert weliswaar veel meer stroom, voor duizend huishoudens per jaar, maar hij heeft er veel meer omkijken naar. Alleen al om af te tasten welke co-producten goed werken en hoeveel hij van elk product toe moet voegen. "Jammer dat wij geen bergen hebben", grapt Van Dorp. "We zitten hier zelfs zes meter onder de zeespiegel."

Meer weten?

Wilt u meer weten over de studiereis naar Noorwegen?
Neem dan contact op met Edith Finke van DLV via e.j.finke@dlv.nl.

Meer informatie

- contactpersoon
Gidi Smolders (Animal Sciences Group)
t 0320 293 439 e gidi.smolders@wur.nl
i www.biokennis.nl

Lopend onderzoek

- Onderscheidendheid biologische zuivel
- Voeding biologisch melkvee
- 100% biologische input - mest
- Antibioticavrij produceren van biologische melk
- Weerstand biologisch melkvee
- Welzijn biologisch melkvee
- Welzijn biologisch melkvee - Familiekudde
- Biogeit
- Aanpak knelpunten biologische melkschapenhouderij
- Alternatieven voor zoutzuur in pekelbaden

Financiering en uitvoering

In Nederland vindt het meeste onderzoek aan biologische landbouw en voeding plaats in grote, voornamelijk door het ministerie van LNV gefinancierde onderzoeksprogramma's. Aansturing hiervan gebeurt door Bioconnect, het kennisnetwerk voor de Biologische Landbouw en Voeding in Nederland. Hoofduitvoerders van het onderzoek zijn de instituten van Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut. De resultaten vindt u op de website www.biokennis.nl. Vragen en/of opmerkingen over het onderzoek kunt u per e-mail doorgeven aan: info@biokennis.nl.

Colofon

- samenstelling en redactie
Wageningen UR
- eindredactie
Communicatiewerkgroep biologische landbouw
- tekst
Leonaore Noorduyn
- fotografie
Edith Finke, DLV
vormgeving
Wendy Buss, Grafisch Atelier Wageningen
- druk
Drukkerij Modern, Bennekom
- redactieadres
Wageningen UR, Herman van Keulen
Postbus 409, 6700 AK Wageningen
t 0317 478 352 e h.vankeulen@wur.nl

